BOJAN KRIVOKAPIĆ

Anđelko

A Fácán villában első este Szent Lőrinc könnyei hullottak. Forró nap volt, majdnem telihold, a könnyeknek nem sikerült az udvart belepő rózsára, levendulára és mentára hullani. A szúnyogok saját örömódájukat játszották, ami végeredményben teljesen ellehetetlenítette a könnyekkel való összekapcsolódást. Granda pár nappal ezelőtt susogást hallott a könyvek közül, és egérre gondolt, ezért az utóbbi két-három napot füleléssel és várakozással töltötte, talán reménykedett, hogy alkalma lesz vadászni rá és elkapni, végtére is ő egy vizsla. A mai napig nem derült ki, hogy a hívatlan vendég valóban egér volt-e, vagy csak Granda fantáziált róla unalmában. Tehát Szent Lőrinc könnyeinek nem sikerült lehullaniuk a Fácán villára. Forró volt az éjszaka, egyike a legmegelegebbeknek, amióta az épület áll. Hajnaltájt a vizsla úgy döntött, felhagy az éjszakai őrjárattal, felmászott az ágyra és elaludt. A Fácán villát a múlt század harmincas éveiben építették egy csendes utcában, félúton a Mrtvaja folyó és a kis kaptató között, amely semmiképp sem domb, inkább dombocska, mégis egyfajta dinamikát ad annak a térnek. A gang előtt rózsa- és levendulabokrok ágaskodnak, oldalt a régi orgona, mellette meg az őszibarackfa. Egyik növény sem véletlenül van itt. Minden fa és bokor egy történetet, azaz történetcsokrot rejt, amelyben benne van a ház nyolc évtizedes létezése. Az udvarban még kamilla, bazsalikom, koriander és számos más fűszer- meg gyógynövény is terem. Az évek múlásával mintha legyőzték volna az egyszerű gyomokat, ha egyáltalán beszélhetünk ilyen harcról. Az udvar legdélibb részében a rozmaringbokor dominál, dacol az évekkel. Állítólag a legidősebb növény a környéken. A veranda és az udvar

a világosabb oldalra néznek, de ott sincs soha tűző nap. A napsugarak nem hatolnak be a túloldali ablakokon se. Az építők minden valószínűség szerint odafigyeltek erre. A Fácán villa a gazdasszonyáról ismert, akit egyesek Amandának, mások Gris-nek neveznek, de vannak, akik csak egyszerűen Annának becézik.
Anna a verandán ül. Granda elaludt. Az asztalon egy grafitceruza, meg kellene hegyezni. Ez a ceruza juttatja eszébe Anđelkót.
A szomszédos faluban élt egy könyvelő, akit csak így hívtak – könyvelő, és nem Anđelkónak, ami a neve volt. Egész életében egy helyen dolgozott, az MB két vállalatának egyikében. Az MB a mezőgazdasági birtok rövidítése volt, a másik rövidítés az MSZ volt, a mezőgazdasági szövetkezeté. Először az MSZ ment tönkre, majd rövidesen az MB is. Anđelko tehát egész életében az MB Mrtvaja könyvelőjeként dolgozott. Természeténél fogva csendes volt, létezésével sohasem hívta fel magára a figyelmet, habár mindig pontosan ott volt, ahol éppen elvárták tőle. A könyvelő pontos ember, mondogatták a faluban, és becsületes. Örök agglegény, fiatalkorában sokszor tettek rá megjegyzéseket és gúnyolták a falubeliek, nemritkán kérdések egész sorát is felvetették, amelyek lényege egy és ugyanaz volt: miért nem nősült meg, és mikor fog. Anđelko pedig fittyet hányt erre. Mindig szépen megnyírva, megborotválkozva, élére vasalt nadrágban és patyolattiszta ingben, kimért léptekkel ment a munkahelyére. Az inge zsebébe mindig grafitceruzát tett, ezért hitték egyes gyerekek, hogy a könyvelő munkájának legfontosabb eszköze a grafitceruza. Anna még legénykorából emlékszik rá, Anđelko nagyjából öt-hat évvel volt idősebb nála.
Egyszer munkából hazafelé menet követte. Ez az MB-n töltött első vagy második szolgálati éve során történt. Észrevette, hogy munka után nem minden alkalommal megy azonnal haza, hanem néha továbbsétál azon a kacskaringós utcán, amelynek nem látszik a vége. Az az utca a falu utolsó házainál ért véget, mindahány házszám nélküli volt, ahogyan a kertek is, amelyek mögött a hol zöld, hol aranyszínű mezők húzódtak. Aznap eldöntötte: kideríti, hová megy Anđelko.
Még délután három sem volt, kellemes nap, igazi tavaszi idő. Anđelko a főutcáról a régi piacon keresztül eljutott a kacskaringós utcáig, és ott

tempót váltott. Anna óvatosan tartotta a távolságot. Felkészült arra, hogy amennyiben Anđelko megfordul, akkor ő azon nyomban leguggoljon, mintha a cipőjét igazítaná, vagy letérjen az egyik ház irányába. De Anđelko nem fordult meg. Ahogy közeledett az utca végéhez, másképp kezdett lépkedni, valahogy ruganyosabban, mintha fickándozna. A falu utolsó háza után következett egy kisebb erdőség, mögötte pedig csendesen folydogált a Mrtvaja. Amikor Anđelko eltűnt az első bozótosnál, akkor ő is szaporázni kezdte a lépteit, érezte, hogy a félelme lassan lüktetni kezd a torkában. Anđelko már az erdős rész mélyén volt, amikor Anna az első bozótoshoz ért. Ekkor meglátta őt, ahogy a Mrtvaja partján áll. Arra gondolt, hogy talán vizel. Leguggolt, alig lélegzett, és folyamatosan figyelte. Anđelko körülnézett, hogy meggyőződjön róla, nincs ott senki, majd először az ingujja gombjait kapcsolta ki. Utána rátért az ing elejére. Mindezt különösen lassan tette. Anna nézte, és közben a félelme lassan izgalommá vált. Amikor levetette az ingét, meg volt győződve róla, hogy ez az – megérezte az izgalmat. Hirtelen szégyenérzet árasztotta el. Arra gondolt, hogy azonnal vissza kell szaladnia, de nem tette. Anđelko először összecsavarta az inget, majd letette a lába elé a sűrű fűre. Lehajolt, és elkezdte kioldani a cipőfűzőjét. Gyorsan levetette a cipőjét és a zokniját, és az ing mellé rakta. Ekkor egyet jobbra lépett, rá az ingre. Ez egyike volt azoknak a napoknak, amelyek melegebbeknek tűntek, mint amilyenek valójában voltak. Ő is tudatában volt ennek, ezért úgy döntött, hogy nem fog mezítláb állni a földön. Amikor rálépett az ingre, még egyszer körülnézett, és miután meggyőződött róla, hogy teljesen egyedül van, kihúzta az övét a nadrágjából. Anna annyira szaggatottan lélegzett, hogy arra gondolt: most elhányja magát, vagy elájul. Addig soha sem érzett ekkora félelmet és izgalmat. Tudatában volt, mi lesz a következő lépés, hogy éppen az fog történni. Anđelko kikapcsolta a nadrággombját, majd kinyitotta a cipzárt, és a nadrág a pillanat tized részében magától lecsúszott.

Anna nézte szűk fehér alsónadrágját, másmilyen volt, mint az apjáé és Misikéé. Úgy tűnt, hogy a gatya kisebb, mint kellene. Anđelko lehúzta a nadrágját, figyelmesen összehajtotta, és a cipőjére rakta. Kiegyenesedett, és széttárta a karját. A Mrtvaja melletti bokorból abban a pillanatban kirepült egy madár.

Anna rádöbbent, hogy annyira elzsibbadt a lába, hogy le kell guggolnia, mert összeesik, és akkor Anđelko rajtakapja. Összeszedte az utolsó erejét is, és nesztelenül térdre ereszkedett. Anđelko még néhányszor kitárta a karját, lábujjhegyre állt, majd leereszkedett, kétszer leguggolt, kiegyenesedett és hirtelen mozdulattal levetette az alsónadrágját. Anna kimeresztette a szemét, habár tudta, hogy inkább be kellene hunynia, de a szemhéja mintha megmerevedett volna. Anna száraz ajkakkal és a torkában dobogó szívvel Anđelko fehér és kemény seggét nézte. A gatyáját a nadrágra rakta, megint széttárta a karját, és behunyt szemmel forogni kezdett. Alig tudta türtőztetni magát, hogy ne visítsa el magát. Igen, megtörtént. Látott egy meztelen férfit. Olyasmit, amit még soha. Még a fiútestvérét, Misikét se látta pucéran, pedig megtehette volna, de mindig időben elvonult vagy elfordította a fejét. De most, ezen a tavaszi napon, egy meztelen férfitestet látott, és nem is akármilyet: olyat, amelytől elállt a lélegzete, és amely tüzet gyújtott a köldöke alatt. Anđelko, mintha transzban lenne, kitárta a karját, emelte egyik, majd másik lábát, guggoló helyzetbe ment át. Táncolt. Anna figyelte ezt a táncot, követett minden mozdulatot, minden részletet. Nézte Anđelko hímvesszőjét, ez a szó jutott az eszébe, habár első gondolata a fasz volt, de gyorsan segítségül hívta a hímvesszőt. Sűrű, szénfekete, enyhén göndör szőrzet vette körül ezt a hímvesszőt, amely, ahogy Anđelko táncolt, merevedni kezdett. Itt Anna becsukta a szemét, de egy-két másodpercre rá már ki is nyitotta. Anđelko is ezt tette, és továbbra sem vette őt észre. Jobb tenyerével megmarkolta, felhúzta a fitymáját a szabályos piros makkon, és húzogatni kezdte abban a ritmusban, amelyben táncolt. Nem sokkal később leült. Anna csak profilból tudta megfigyelni, folytatta a le-föl mozdulatokkal, időnként lassítva, majd gyorsítva. Gyorsabban is lélegzett. Néhány erősebb rántás után Anna meghallotta a hangot, amit kiengedett, a fájdalom, majd az azt követő hirtelen ellazulás hangját. Szedett néhány lándzsásútifű-levelet, letörölte a combját, és Anna felé fordult. A tekinteteik találkoztak.

Anna felsikoltott, gyorsan felállt, és hátrafelé tántorodott. Anđelko felkiáltott, a tenyerével eltakarta a lába közét, a tekintetében lévő félelem dühvé változott. Amíg ő a gatyájáért nyúlt, és igyekezett volna felhúzni

a még merev hímvesszőjén keresztül, Anna már javában futott a kacskaringós utcán. Annyira rohant, hogy mindenen keresztülgázolt volna, ami szembe jön vele. Néhány öregasszony, akik a házak előtt ültek, és közben valamilyen vidám nótát énekeltek, odakiabaltak neki, amikor meglátták: „Kislány, vigyázz! Mi az ördög ütött beléd?" Majd pedig hangosan nevettek.

Elszaladt a kapuig, berontott a házba, leült a kanapéra, és olyan szaggatottan lélegzett, hogy azt hitte, abban a pillanatban elhányja magát. Nem hányta el magát, felemelte a fejét, és meglátta Misit, aki utána jött be. Misi csak figyelte, nem kérdezett semmit, majd pedig kiment az udvarba. Anna aznap már nem hagyta el a házat. Este csöndes volt, azt mondta, előbb megy aludni. Az anyja és Misi csak nézték. Az apja azon az estén a Nyugdíjasotthonban muzsikált, Anna nem hallotta, amikor hazaért. Az elkövetkező napokban alig hagyta el az udvart. Próbálta kitörölni az emlékezetéből azt a táncot, de nem járt sikerrel. Naponta többször eszébe jutott, esténként elalvás előtt elképzelte Anđelko szűk gatyáját, a fehér, feszes seggét, a duzzadó hímvesszőjét. Elképzelte, hogy ő veszi a markába, előbb az egyikbe, majd a másikba és lassan végzi azokat a mozdulatokat, föl-le-föl-le-föl-le. Hallani vélte a kiáltását, ami azt jelentette, hogy eljutottak a csúcsig, és hogy jól végezte a dolgát. Néha olyan kellemetlen volt, hogy a forróságtól nem tudott elaludni.

Hamarosan elkezdődött a nyári szünidő. Anđelko a vállalaton keresztül ment nyaralni. Anna ezt a szomszédasszonytól hallotta, és ez azt jelentette, hogy az elkövetkező tizenkét napban nyugodtan sétálhat a faluban. Ez után a tizenkét nap után Anna egész napokat töltött az udvarban, csak néha ment ki a ház elé. Az anyja néha megkérdezte, mi van vele, ilyenkor azzal húzta ki magát, hogy nincs kedve a faluba menni, nincs mit csinálnia, mindenki unalmas neki, és hogy a ház körül mindig van munka. „Van hát, de akkor miért nem fogod meg a dolog végét?", morogta az anyja, és folytatta a munkáját.

Anna és Anđelko utoljára az anyja temetésén látták egymást. Anđelko odament hozzá, és szinte közönyösen részvétet nyilvánított. Talán a tragédia miatt, vagy mert nem ismert rá, de úgy viselkedett, mintha

kettejük között nem lenne semmilyen kellemetlenség. Anđelko részvétnyilvánítását fogadva Anna észrevette, hogy az inge zsebében nincs ott a grafitceruza. Észrevette azt is, hogy a tenyere különlegesen finom, a kézfogása pedig erős.

Anđelko egyke volt. Az anyja a varrodában dolgozott, az apja meg szörnyethalt, amikor a szomszéd hátrafelé ment a traktorával, és keresztülhajtott rajta. Azon az őszön indult iskolába. Az apja fényképe berámázva lógott a falon, az anyja elejében sokat emlegette, később mind ritkábban. Így Anđelko emlékezetében az apja fényképén átment a traktor. Ha valaki felemlegette az ő – vagy bárki más – apját, legelőször az óriási traktorkerekeket képzelte el. Az anyja nem ment többé férjhez, a fiához pedig gyengéd, mégis szigorú volt. „Te bezzeg tanulni fogsz, nem pedig…", és ekkor mindig elhallgatott. Anđelko tudta, hogy a mondat folytatása ez lett volna: nem pedig a traktorkerék alatt szörnyethalni. Kitűnő tanuló volt, és az általános iskola után beiratkozott a közgazdasági középiskolába. Ott is kitűnő tanuló volt, és gond nélkül beiratkozhatott volna az egyetemre, ösztöndíjat is kapott volna, de ő a munka mellett döntött. Az épphogy betöltött tizennyolc évével könyvelőként helyezkedett el a Mrtvaja Mezőgazdasági Birtokon. Erről a munkahelyről ment nyugdíjba.

Azon a napon, amikor Anna elszaladt, Anđelko gyorsan felöltözött, és sietős léptekkel haladt végig a kacskaringós utcán. Ott ültek még ugyanazok az öregasszonyok, a szemük se rebbent, csak egyikük köszönt neki: „Szervusz, Anđelko, hogy van anyád?" „Jól", válaszolta, és folytatta útját a régi piac felé. A távolból is hallotta, ahogy énekelnek.

A ház, amelyikben Anđelkóék laktak, a harmadik volt a piactól a kilátó felé. Kinyitotta a kaput, az udvarban meglátta az anyját, aki csak ennyit mondott: „No, itt vagy." Mormogott valamit, és gyorsan bement a házba. Ezen az estén a szempárra gondolt, amelyet a bokorban látott, és a lányra, aki elszaladt. Nem volt biztos benne, hogy felismerte. Legjobban Annára hasonlított, de lehetett valaki más is. Undorodott annak gondolatától is, hogy az a szempár őt figyelte. De az legalább jó, hogy egy nőről van szó, mert az senkinek sem mondja el. Ha férfi lenne, mindekinek elmondaná, és akkor a falubeli legények kicsúfolnák.

Nem sokkal később ágyba bújt, de nem tudott lenyugodni és elaludni, így benyúlt a takaró alá, és elkezdte lassan húzogatni a fitymáját föl-le-föl-le. Néhány másodperc múlva érezte, hogy bizsereg az egész teste, nagyot szusszant, majd összeragadt tenyerével fogta az éjjeliszekrényen heverő törölközőt, és megtörölte magát a köldöke körül. Ezen az éjszakán azt álmodta, hogy a Mrtvaja kilépett a medréből, és elöntötte a falut, de minden ház üres volt, és nyitva álltak az ajtók. Ő mezítláb szaladt az utcákon, majd egyik pillanatban felnézett az égre. Egy gólyaraj körözött felette. Megállt, és nézte a táncukat.

Reggel arra ébredt, hogy az anyja kopog az ajtón. Ez azt jelentette, hogy hamarosan munkába kell indulnia. Felkelt, megmosdott, gyorsan felöltözött, megevett egy szelet túróval megkent kenyeret, a legkisebb csészéjéből gyorsan megivott egy kávét, leellenőrizte, hogy a ceruza a zsebében van-e, intett az anyjának, és elindult a vállalatba.

Anna a tornácon ül, és szemléli az életet. Időnként megszólal a Szent Anna templom harangja, ilyenkor elmélázik Szent Anna fölött, majd eszébe jut minden kép, életre kelnek a jelenetek, a hangok. Néha Szent Angélára is gondol, akit lehet, hogy Ginának neveztek, az ő nem rothadó csontjaira. Anna a saját csontjait jól karbantartja, ezek a csontok jó állapotban vannak, erősek, nem volt semmilyen törése, nincs csontritkulása sem, mit akarnál még, hallgass, jól van. Vannak napok, amikor a tükör elé áll, és bámulja az orrát. Milyen furcsa ez az orr, valamikor szép volt és szabályos, majdnem tökéletes, aztán az évek múltán paprikaszerű lett, megdagadt, kitágultak a pórusok, a finom kapillárisok hálót fontak rá, és most ez az egyik legcsúnyább orr, amit valaha látott. Már nem szép az orra. Az már a múlté.

Gondolatainak sorát Granda ugatása szakította meg, valaki vár a kapuban. Forrón tűz a nap, ezért fejére teszi a nagy piros sombrerót. A vizsla lassan megnyugszik, habár az utcán nagy a zaj, mert a Fácán villával szemben lakó hodzsa éppen átokfeloldást végez.

Kinyitja a kaput, és megdermed. Anđelko áll előtte, ősz és szép, mögötte a hodzsa gyerekei táncolnak, mind fehér népviseletben. Anđelko kezet nyújt, ő meg csak nézi, nem szólnak egy szót sem. Ez néhány másodpercig tart, ekkor Granda vakkant egyet, a hodzsa gyerekei lepkékké

változnak, és elrepülnek a mező felé. Anna nézi, ahogyan eltűnnek, és elgondolkodik: a lepkék tényleg csak egy napig élnek?

GRAJLAH Emma fordítása

A novella eredeti megjelenési helye: *Pismo za Estebana i druge priče* (antológia). Regionalni info centar, 2020